

Pesäkorttien täyttöohjeet

Teksti, ohjeet ja lomakkeet:
Eläinmuseon linnustonseuranta
PL 17 (P. Rautatiekatu 13)
00014 Helsingin yliopisto
risto.vaisanen@helsinki.fi
Toukokuu 2005

Ohjeiden uusin versio on saatavissa Luonnontieteellisen keskusmuseon verkkosivuilta osoitteesta <http://www.fmnh.helsinki.fi/linnustonseuranta>

1. Tausta ja tavoitteet.

Linnustomme pesimäbiologian pääpiirteet on selvitetty suurelta osin pesäkorttien avulla. Perinteinen Suomen Tiedeseuran pesäkortti vuodelta 1954 on ollut maailman ensimmäisiä. Vanhaa korttia käytettiin vuoteen 1985 asti, jolloin aineisto oli kasvanut niin suureksi (noin 130 000 korttia), että sen manuaalinen käsittely oli jo kovin hankalaa. Tämän vuoksi Eläinmuseon ja Suomen Tiedeseuran yhteistyönä suunniteltiin v. 1986 uusi pesäkortti (valkoinen), jota käyttäen on mahdollista helposti tallentaa tiedot tietokoneeseen. Kortista on kehitetty parannettu versio v. 1990 (keltainen) ja 1995 (vihreä; saatavissa myös ruotsinkielisenä). Nykyisin on vuosittain täytetty n. 4000 korttia. Pesäkorttitietokannassa on vanhoja ja uusia kortteja yhteensä 200 000.

Samalla kun pesäkortti on uudistettu, on tavoitteena ollut, että aineistoa voitaisiin käyttää myös uudenlaisten ongelmien tutkimiseen. Näitä ovat pesinnän ajoittumisen, pesyekoon ja pesintätuloksen vaihtelu vuodesta toiseen erilaisissa elinympäristöissä, maan eri osissa ja erilaisilla pesäpaikoilla. Nämä ovat keskeisiä seikkoja paitsi lintuekologisessa tutkimuksessa myös ympäristön seurannassa, kun samanaikaisesti seurataan eri lintulajien kannanmuutoksia. Uutta pesäkorttia voidaan käyttää myös uhanalaisten lintulajien tapaamispaikkojen biotoopitietojen tallentamiseen.

Uudelle kortille kehitetyn atk-järjestelmän avulla myös vanhoja kortteja voidaan hyödyntää entistä monipuolisemmin. Uusia kortteja tarvitaan kuitenkin paljon, jotta aineisto riittäisi poikastuoton vuosittaiseen seurantaan edes runsaimmista lintulajejamme.

Pesäkorttiaineistoa voi jokainen käyttää vakaviin tutkimustarkoituksiin, ts. tutkimukseen, jonka tulokset julkaistaan. Käytöstä on tehtävä Eläinmuseolle perusteltu anomus, jossa esitetään lyhyesti tutkimussuunnitelma.

2. Milloin pesäkortti kannattaa täyttää?

Jokaista pesää, jolla käydään vähintään kahdesti, voidaan käyttää pesintätuloksen laskemiseen. Hyödyllisimpiä ovat sellaiset pesät, joilla on käyty vähintään kahdesti sekä muna- että poikasvaiheessa. Jos munien tai poikasten ikä on arvioitu, pesinnän aloituspäivä on mahdollista laskea, vaikka pesällä olisi käyty vain kerran. Yhden käyntikerran kortit voivat olla hyödyllisiä myös silloin, kun biotooppija pesäpaikkatiedot on huolellisesti ilmoitettu.

Tärkeää on, että pesiä, joista kortti täytetään, ei mitenkään valikoida. Kortitettujen pesien tulisi edustaa lajin kaikkia pesiä riippumatta siitä, ovatko ne löytyneet pesimäkauden alussa vai lopussa tai onnistuneet vai epäonnistuneet. Pesillä ei tarvitse käydä päivittäin eikä edes säännöllisin välein; itse asiassa käynnit epäsäännöllisin välein ovat suotavampia. Kuitenkin olisi hyvä, että käynnit kattaisivat koko arvioidun pesinnän keston, mikäli mahdollista muninnan alkamisesta poikasten lähtöön.

3. Pesäkäynnit ja havainnoijalomake

Arvelut pesän todennäköisestä tai mahdollisesta tuhoutumisesta eivät saa vaikuttaa pesällä käyntien määrään. On nimittäin havaittu, että löytäjä tarkastaa melko pian uudelleen sellaisen pesän, jonka hän olettaa syystä tai toisesta tuhoutuvan. Jos taas pesintä näyttää sujuvan hyvin, pesän sisältöä ei tarkisteta kovin pian uudelleen, koska pelätään käyntien lisäävän esimerkiksi petojen mahdollisuuksia löytää pesä. Näin pesäkorttiaineistoon tulee helposti lyhyille käyntiväleille ylimäärä tuhoutuneita pesiä ja pitkille käyntiväleille ylimäärä hyvin menestyviä pesiä (koska niillä käydään vain pesinnän alussa ja lopussa). Tästä aiheutuu hankalia tilastollisia virhelähteitä. Vuosittain täytettävällä havainnoijalomakkeella pyydetäänkin tietoa niistä lajeista, joiden pesillä havainnoija arvioi kyenneensä välttämään em. virhetekijöitä.

Havainnoijalomakkeella 7C–D, jota jaetaan Eläinmuseosta pesäkorttien mukana, kerätään tietoa myös pesien etsintään ja havainnointiin käytetystä ajasta kuukausittain, jotta saataisiin taustatietoa pesäkorttiaineiston käyttömahdollisuuksista. Pesien etsintä- ja havainnointiaktiivisuus laskee loppukesää kohden, jolloin aineisto painottuu kauden alkupuolen pesiin. Jos jonkin lajin myöhäiset, kasvillisuuden hyvin kätkemät ja samalla vaikeammin löydettävät pesät tuottavat paremmin poikasia kuin alkukauden helposti löydettävät pesät, voidaan varhaisiin pesiin painottuvan aineiston perusteella tehdä virhepäätelmiä pesimätuloksesta. Tämä seikka voidaan ottaa huomioon, kun havainnointiaktiivisuus tilastoidaan.

4. Pesäkortin täyttöohjeet

Pesäkortin (lomake 7A–B) täyttö selitetään kohta kohdalta. Kortti täytetään lyijykynällä ja selvällä

käsialalla joko kirjoittamalla tarvittavat tiedot niille varattuihin lokeroihin tai rengastamalla vaihtoehtoisista koodeista sopivin. Kuhunkin ruutuun merkitään ainoastaan yksi ISO KIRJAIN tai numero, kirjaimet kiinni vasempaan ja numerot oikeaan laitaan. Mustakulmaiset lokerot täytetään Eläinmuseossa.

On suositeltavaa, että kortti täytetään heti maastossa, jotta välttyttäisiin muisti- tai kopiointivirheiltä. Samalla on helpompi ilmoittaa koodeja tarkentavia lisätietoja.

PESÄKORTIN ETUPUOLI (lomake 7A)

Pesän numero täytetään Eläinmuseossa. – Kohtaan **monesko saman parin pesye** voidaan merkitä, kuinka monennesta ko. parin pesintäyrityksestä saman vuoden aikana on kyse. Tämä tietysti edellyttää parin tarkkaa tunnistamista esimerkiksi värirengastuksen avulla ja seuraamista läpi pesimäkauden. Kohta jätetään täyttämättä, jos ei tiedetä varmasti, monennestako pesinnästä on kyse. Käytettävät numerokoodit 1–9 tarkoittavat seuraavaa:

- 1 = ensimmäinen pesye;
- 2–4 = ensimmäisen pesyeen tuhouduttua munitut uusintapesyeet: ensimmäinen (koodi 2), toinen (koodi 3) tai kolmas (koodi 4);
- 5 = toinen pesye, joka munittu ensimmäisen pesyeen onnistuttua;
- 6–8 = toisen pesyeen tuhouduttua munitut uusintapesyeet (kuten 2–4)
- 9 = kolmas pesye, joka munittu toisen pesyeen onnistuttua.

Samaanakin pesään munitusta uusintapesyeestä täytetään oma korttinsa. Saman parin eri pesyeiden kortit toimitetaan museolle nipuksi kiinnitettynä. Lokeron alle kirjoitetaan parin tunnus, esim. koi- raan ja/tai naaraan renkaannumerot (niiden avulla päästään vertaamaan samojen yksilöiden eri vuosien pesyeitä).

Laji merkitään 6-kirjaimisella lyhenteellä lajiluettelön mukaisesti. Jos et ole varma lyhenteestä, kirjoita suomen- tai ruotsinkielinen lajinimi lokeron oikealle puolelle. Jos et ole varma lajista, älä täytä korttia. Eläinmuseo takaa, että tiedot harvinaisten tai uhanalaisten lajien pesäpaikoista pidetään salassa (niitä käytetään vain suojelua edistäviin tarkoituksiin).

Havainnoijannumero. Eläinmuseon antamaa henkilökohtaista havainnoijannumeroa (tai rengastajanumeroa) käytetään myös pesäkorteilla. Jos sinulla ei vielä ole numeroa, kirjoita viereen nimesi. Kerran pesäkortteja palautettuasi tai muihin seurantatutkimuksiin osallistuttuasi saat Eläinmuseolta oman havainnoijannumerosi. Numeron viereen on myöhemminkin hyvä kirjoittaa varmistukseksi nimikirjaimensa.

Vuosi, suojaus ja kunta. Vuosi merkitään vuosiluvun kahdella viimeisellä numerolla. Suojaukseksi voi erikoistutkimusta (suuri aineisto jostain lajista

tai lajiryhmästä) tekevä kirjoittaa niiden vuosien määrän (1–9), joiden ajan kortti on suojattu muiden käytöltä. Esim. vuosi = 05 ja suojaus = 3 tarkoittavat, että vuoteen 2009 asti tiedot ovat suojattuja muilta käyttäjiltä. Hyvin pitkistä suoja-ajoista tulisi erikseen neuvotella Eläinmuseon kanssa. Kunta ilmoitetaan 6-kirjaimisella lyhenteellä kuntaluettelön mukaisesti. Lähempi paikka on hyvä kertoa. Se on tarpeen erityisesti, jos yhtenäiskoordinaatit eivät ole tiedossa.

Yhtenäiskoordinaatit. Yhtenäiskoordinaatit voi lukea peruskartalle punaisella painetusta koordinaatistosta tai maastossa GPS-paikantimen avulla. Koordinaatit saa myös verkosta Maanmittauslaitoksen Karttapaikasta: <http://kansalaisen.karttapaikka.fi/>.

Karttapaikassa toimitaan seuraavasti: Etsi näyttöruutuun alueesi kartta vaikkapa paikannimen avulla mittakaavassa 1: 16 000 ja keskitä kartta pesäpaikkaan karttatyökalujen avulla. Muunna-komennolla saat esille kartan keskipisteen ”KKJ yhtenäiskoordinaatit” metrin tarkkuudella. Poimi niiden alusta kilometriruudun koordinaatit seuraavassa kappaleessa olevan ohjeen mukaan.

Painetulla kartalla kunkin 1 x 1 km:n ruudun yhtenäiskoordinaatteina käytetään sen lounaiskulman koordinaatteja, jotka merkitään seuraavasti: pohjoiskoordinaatti (vaakasorat viivat) neljällä numerolla ja sen jälkeen itäkoordinaatti (pystysuorat viivat) kolmella numerolla. Jos kartan marginaalissa on myös itäkoordinaatissa neljä numeroa, alussa oleva 3 jätetään pois pesäkortilta (kolmonen on yhtenäiskoordinaatiston tunnus). – Kyseinen 3 on myös GPS-paikantimen tai Karttapaikan antaman itäkoordinaatin alussa, mikäli pohjois- ja itäkoordinaatissa on sama määrä numeroita.

Jos koordinaattien tarkkuus on 1 km, kaikki lokerot täyttyvät numeroilla (suositeltavaa). Jos tarkkuus on vain 10 km, kummankin koordinaatin viimeinen lokero jää tyhjäksi (tässä poiketaan muutoin käytetystä tavasta kirjoittaa numerotieto kiinni oikeaan laitaan). Silloin ei viimeisiin sarakkeisiin voida kirjoittaa myöskään nollia.

Jos yhtenäiskoordinaatteja ei ole voitu määrittää, ne joko etsitään Eläinmuseossa tai tietokone poimii pesän koordinaateiksi kunnan keskipisteen koordinaatit. On kuitenkin huomattava, että jos pesän paikka jätetään pelkän kuntakoodin varaan, pienet kirjoitus- tai tallennusvirheet voivat ”heittää” pesän aivan väärään osaan Suomea. Jos yhtenäiskoordinaatit ovat käytettävissä, niiden vertaaminen kuntakoodiin paljastaa koordinaateissa tai kunnanimessä olevat kohtalokkaat virheet.

Pesän korkeus, pesäpuun korkeus ja pesän etäisyys rungosta. Pesän ja pesäpuun korkeus ilmoitetaan sitä tarkemmin, mitä lyhyemmästä etäisyydestä on kyse: lähellä maan tai veden pintaa olevan pesän korkeus arvioidaan desimetrin tarkkuudella pesän alareunasta lukien, mutta noin 20 metrin luokkaa

oleville korkeuksille riittää jo viiden metrin tarkkuus (esimerkiksi koodi 001 = 10 cm, 095 = 9.5 metriä, koodi 220 = 22 metriä). Kalliojyrkänkeillä, hiekkatörmillä ja rakennusten seinustoilla pesän korkeus arvioidaan tasamaasta. Pesäpuun korkeuden voi arvioida helposti parinkymmenen metrin päästä jakamalla puu mielessä osiin 2, 5, 10, 15 ja 20 metrin korkeudelta. Pesän etäisyys (pesän reunan etäisyys) rungosta arvioidaan desimetrin tarkkuudella. Etäisyys on 1 (=10 cm), jos pesä on runkoa vasten (nollaa ei tässä voida käyttää, koska se tarkoittaa puuttuvaa tai epämääräistä tietoa).

Pesäpaikka. Rengastetaan koodi, joka parhaiten vastaa pesän sijaintipaikkaa. Lehtipensaan ja -puun (koodit 08 ja 15) laji pyydetään kirjoittamaan kortille, koska lukuisille eri vaihtoehdoille ei voitu varata koodeja.

Varsinaista pesimäbiotooppia ympäröivä maasto. Tämä tieto on sitä tärkeämpi, mitä saarekemaisemmassa biotoopissa pesä sijaitsee; esim. pieni kuusikko voi olla keskellä hakkuuta, nevaa, järveä, peltoa, kaupunkia tai jotain muuta maastoa. Pesimäympäristönä nämä saarekkeet ovat hyvinkin erilaisia.

Pesän sijainti suhteessa reunaan. Rengastetaan molemmista sarakkeista koodit, jotka parhaiten vastaavat pesän sijaintia suhteessa avoimen alueen reunaan. Vasemmanpuoleisessa sarakkeessa selvitetään, sijaitseeko pesä avoimen vai suljetun ympäristön puolella. Vaihtoehtoa ”ei arvioitavissa” voi käyttää esim. rakennuksissa oleville pesille. Vaihtoehto ”puoliavoimella” voi tulla kysymykseen esim. rikkonaisessa (laikuttaisessa) pensaikossa tai puutarhassa. Siemenpuuasentoista hakkuualuetta voi pitää aukeana lähimetsästä katsottuna, mutta itse aukealla puuston tiheys ratkaisee, luetaanko paikka avoimiin vai puoliavoimiin biotooppeihin. Oikeanpuoleisessa sarakkeessa arvioidaan, kuinka kaukana pesä silmämääräisesti arvioiden on reunasta. Huomaa, että jos ympäristö ei ole arvioitavissa (vasempaan sarakkeeseen tulee 0), käytetään myös oikeanpuoleisessa sarakkeessa koodia 0 (etäisyys reunasta epämääräinen). Jos pesä sijaitsee syvällä metsässä (etäisyys reunaan vähintään 90 m), tulee koodi 9 kumpaankin sarakkeeseen.

Varsinainen pesimäbiotooppi. Rengastetaan sen biotoopin numero, joka parhaiten vastaa pesän sijaintiympäristöä. Kussakin biotooppiryhmässä on ensimmäisenä epätarkin määrittely (esimerkiksi 10 = metsä, 70 = viljelysmaat), jota ei kuitenkaan ole syytä käyttää, koska tarkempi määrittely on yleensä mahdollinen. Metsäbiotoopit jakautuvat yhdeksään ryhmään pääpuulajien perusteella. Kussakin näistä ryhmistä erotetaan lehdot kangasmetsistä. Korvet puuttuvat vaihtoehdoista, koska lintujen kannalta ne voidaan luontevasti yhdistää kuusimetsiin (rehevät korvet lehtoihin, karummat kankaisiin). Ojitus on jo usein muuttanut rämeet ja nevat metsiksi (koodit 1–18) tai pensaikoiksi (koodit 50–57).

Varsinaisen pesimäbiotoopin ala. Biotooppikuvi-
on ala ilmaistaan pinta-alaluokkien avulla. Arvioin-
nin helpottamiseksi on suluissa esitetty luokan ylä-
rajaa edustavan neliömäisen kuvion karkeat metri-
mitat.

Pesän löytötapa. Rengastetaan yksi vaihtoehdoista.
PESÄKORTIN KÄÄNTÖPUOLI (lomake 7B)

Pesintätulos ilmaistaan varmuudella tiedossa ole-
vien seikkojen perusteella rengastamalla oikea koo-
di (01–25). Pesän sisältö tulisi aina tarkistaa huolel-
la lukuun ottamatta lajeja, jotka haudontavaiheessa
häiritäessä usein hylkäävät pesänsä (esim. huuhka-
ja, sepelkyyhky, laulurastas, hömötiainen ja pikku-
lepinkäinen). Seuraavassa kommentoidaan joitakin
vaihtoehtoja:

- 01: Tulee kysymykseen lähinnä vanhoja kortteja koodattaessa.
- 02: Tulee kysymykseen silloin, kun pesintätulos ei ole tiedossa. Näin voi käydä, jos pesällä ei ole käyty rengastuksen jälkeen tai muuten pesin-
nän loppuvaiheessa tai viimeinen käynti on tehty niin paljon poikasten arvioidun lähtöpäi-
vän jälkeen (pesäjättöisillä poikaset lähtevät heti kuoriuduttuaan), että poikueen lähtöä tai tuhoutumista ei voida enää varmasti päätellä.
- 03: Pesä tulkitaan onnistuneeksi, vaikka poikaset viimeisellä käynnillä olisivatkin yhä olleet pesässä mutta niin suurina, että ne häiritäessä olisivat jättäneet pesän. *Yhdenkin pesästä lähteneen poikasen tuottanut pesä tulkitaan onnistuneeksi.*
- 04, 05: Poikaset saattavat paeta ennenaikaisesti pesästä, jos niitä häiritään liikaa viimeisinä normaaleina pesässä viipymispäivinä. Vaikka häiriötä tulisi välttää, ei se aina onnistu (esim. pesä löytyy sattumalta vasta loppuvaiheessa).
- 06, 07: Olisi varmistettava, että kyseessä ovat todella seuratun pesän poikaset ja emot, eivätkä muualta paikalle siirtyneet linnut. Huomaa, että emo saattaa kantaa ruokaa vielä jonkin aikaa pesän tuhoutumisen jälkeenkin. Tämä vaihe on kuitenkin lyhyt ja emo on silloin taipuvainen itse nielemään saaliin. Sen sijaan varoittelevaa lintua ei voida käyttää pesinnän onnistumisen kriteerinä, koska emot voivat varoitella vielä useita tunteja pesän tuhoutumisen jälkeen. Koodia 06 voidaan kuitenkin käyttää silloin, kun emo esittää siipirikkoa.
- 08: Jos pesässä on rikkonaisia munankuoria ilman irtonaisia kalvoja, on sekä pesäviipyisillä että pesäjättöisillä kyse pesän tuhoutumisesta.
- 09: Pesäviipyisillä lajeilla höyhenet ja sulat näkyvät aluksi piikkimäisinä kyninä, joista höyty kärkeä alkaen kuoriutuu esiin. Kynän kuori hajoaa samalla hilsemäiseksi pölyksi, joka yleensä painuu näkymättömiin pesän pohjalle. ”Hilse” löytyy, kun pehmusteita nostetaan syrjään. Hilsettä on oltava runsaasti, jotta voitaisiin päätellä poikasten lähteneen; pieni määrä voi kertoa höyhenpuvun kehityksen olleen pahasti

kesken pesän tyhjentyessä (tällöin siis tuhoutuessa).

- 12, 13: Jos pesä on ehjä mutta tyhjä, vaikka siinä pitäisi vielä olla munia tai poikasia, peto on todennäköisesti tuhonnut pesän. Mikäli peto tiedetään *varmasti*, se kirjoitetaan viereen. Varsilinnun aiheuttaman tuhon voi kuitenkin ilmoittaa rengastamalla koodin 26.
- 15: Kyseeseen tulevat esimerkiksi tulva, sade tai tuuli.
- 17: Munat hylätty kesken haudontakauden.
- 18: Haudonta jatkui normaalia haudontakautta pitempään, mutta munat eivät kuoriutuneet.
- 20: Tähän kohtaan kuuluvat mm. pesyeet, joissa jätteet kertovat pedon syöneen kaikki poikaset.
- 24: Käen loisinta ymmärretään "tuhoutumiseksi" isäntälajin oman lisääntymisen kannalta. Käen kannalta "pesintä" saattoi onnistua. Käestä täytetään erikseen oma korttinsa, jolle on merkittävä isäntälaji.

Pönttöalueen ja pesän numero. Pönttöalueen numeron saa Eläinmuseosta.

Sijaitseeko pesä yhdyskunnassa? Pesä sijaitsee toisen lajin yhdyskunnassa, jos se on sillä alueella, jota yhdyskunnan emot suojaavat puolustaessaan omia pesiään. Kyseeseen tulevat tavallisimmin räkättirastas, tiirat ja lokit. Jos samalle kortille halutaan merkitä tiedot useammasta saman lajin tietyn yhdyskunnan pesästä (koodi = 3), kirjoitetaan alla olevaan lokerikkoon kukin pesä eri riville. (Huomaa, että esim. suuresta naurulokkiyhdyskunnasta kortitettavat pesät on syytä valita mahdollisimman sattumanvaraisesti eri puolilta yhdyskuntaa ja tehdä munille vesikoe haudonta-asteen arvioimiseksi.) Jos kuitenkin koloniassa pääsee käymään – aiheuttamatta sille suurta vahinkoa – vähintään kaksi kertaa, saa kerätyksi arvokkaampaa aineistoa merkitsemällä yksilöllisesti joukon pesiä ja täyttämällä kullekin oma pesäkorttinsa.

Lokerikkoon merkitään tiedot kaikilta käynneiltä. Jos ne eivät sinne mahdu, voi tietoja kirjata myös huomautusten kohdalle tai ääritapauksessa jatkaa toiselle, aloituskortin kanssa yhteen nidotulle kortille. Päivä sekä munien ja poikasten määrät aloitetaan sarakkeen oikeasta reunasta.

Pesinnän vaihe tulee koodata joka käynnillä joko numeroin tai kirjaimen ja numeron yhdistelmällä lokerikon alla olevan ohjeen mukaisesti. Kirjainkoodin avulla voidaan pesän ikä yleensä päätellä muutaman päivän tarkkuudella, jos sitä ei muuten tunneta tarkasti. Tarkan iän ilmoittaminen numeroin – silloin kun se tunnetaan tai voidaan arvioida tai päätellä – ei ole tarpeen kuin yhden käynnin yhteydessä. Toisaalta yhdestä käynnistä voidaan täyttää kaksi riviä, joista toisella on tarkka ikä numeroina ja toisella pesinnän vaihe kirjain- ja numerokoodilla (tämä on mahdollista vain, jos kortti koskee ainoastaan yhtä pesää). Rengastuksen yhteydessä on hyödyllistä ilmoittaa yhdellä rivillä, että poikaset rengastettiin ja toisella mahdollinen tarkka ikäarvo.

Järjestelmä antaa mahdollisuuden merkitä tietoja myös silloin, kun poikuetta on voitu seurata vielä pesästä lähdön jälkeen.

Numerokoodia käytetään, jos ikä tunnetaan tai se on voitu laskea 1–2 vrk:n tarkkuudella. Munavaiheessa tämä on mahdollista, jos pesä on löydetty muninta-aikana tai jos melko vähän haudotut munat on läpivalaistu tai niille on tehty vesikoe. Poikasvaiheessa ikä voidaan arvioida kokemuksen tai poikasten siiven pituuden perusteella.

Koodien M4–M5 käyttö edellyttää esim. vesikokeen tekemistä. *M-alkuisista koodeista siirrytään P-alkuisiin silloin, kun ensimmäinen poikanen on kuoriutunut.* Kun käytät koodeja P1–P9, ilmoita poikasten tarkka lukumäärä. Jos poikasia ei lasketa tarkasti, käytä koodia P0. Koodeja P7 ja P8 voidaan käyttää niin kauan kuin poikue on koossa ja emot tai poikaset ovat varmasti tunnistettavissa samoiksi kuin aiemmin. Maastopoikasten tarkka lukumäärä on lisäksi saatava lasketuksi. (Huom! Monella lajilla maastopoikue jakautuu kahteen ryhmään, joita koiras ja naaras johtavat erikseen. Jakautuneita poikueita ei ole syytä koodata pesäkortille, ellei molempia osia ole tavoitettu.) Koodeja E1, E2, M0, M9, P0, T0, T1, T2, tai J0 käytettäessä lokerikon sarakkeet "Munia" ja "Poikasia" jäävät tyhjiksi.

Jälkitarkastuksia (koodit J0–J2) kannattaa tehdä, sillä niistä saa tärkeää tietoa poikastuotosta. Huomaa, että pesää ei saa pönttölinnuilla tulkita onnistuneeksi rengastuksen perusteella, jollei pönttöä ole myöhemmin puhdistettu tai koodeista voida päätellä, että poikaset olivat rengastettaessa tosi isoja.

Lokerikon tietojen perusteella voidaan laskea mm. pesinnän aloittamispäivä, pesye- ja poikuekoko sekä tilastoida pesinnän onnistumista. *Muista ilmoittaa lokerikossa myös sen käynnin tiedot, joihin päättelysi pesinnän onnistumisesta tai epäonnistumisesta perustuu!*

Kellonaika on hyvä esittää kunkin käynnin yhteydessä. Sitä tarvitaan mm. selvitettyä munintavälin pituuksia tai poikasten kuoriutumisen ja pesästä-lähdön ajoittumista.

Huomautuksille varattuun tilaan merkitään esimerkiksi tiedot kaikista pesään liittyvistä poikkeavista ilmiöistä, kuten jos munia tai poikasia on kadonnut tai osa poikasista on jo lähtenyt (korttien tarkastaja ei silloin pääse epäilemään oudosti muutunutta muna- tai poikasmäärää virheeksi). Mahdollinen tieto tuhon aiheuttajasta kerrotaan myös täällä. Jos pesässä on kahden tai useamman lajin munia tai poikasia, lokerikossa ilmoitetaan vain hautovan linnun omat munat ja poikaset. "Vieraan" lajin munat ja poikaset kirjataan huomautuksiin.

Yleisimmät virheet ja puutteet pesäkorttien täytössä voi välttää tarkastelemalla pesäkorttien TARKISTUSLOMAKETTA 7E. Sen avulla Eläinmuseo tiedottaa huomatuista puutteellisuuksista ja pyytää lisätietoja.

5. Pönttölintujen pesät

Myös pönttölinnuista kootaan kaikki pesintätiedot pesäkortilla. Useita pönttöjä omistavien lintuharrastajien toivotaan osallistuvan pönttölintujen seurantaan.

6. Petolintujen pesät

Eläinmuseon ja Ympäristöministeriön petolinnunpesärekisteriin kerätään tarkat tiedot kaikista lintuharrastajien vuosittain löytämisistä ja tarkastamista petolinnunpesistä. Ne ilmoitetaan erityisellä PETOLINTUJEN PESÄLOMAKKEELLA, jota saa Eläinmuseon rengastustoimistosta. Jos esim. lomakkeiden puuttuessa täyttää petolinnun pesinestä pesäkortin, olisi hyvä lisätä huomautuksiin pesän koordinaatit 100 metrin tarkkuudella.

7. Yleisiä ohjeita pesien etsinnästä ja pesillä käynneistä

Pesien etsintää aloittelevan kortin käyttäjän tulisi perehtyä seuraaviin yleisohjeisiin ja noudattaa niitä.

Lintujen pesillä tulee liikkua varoen. Toiminta ei saa aiheuttaa pesän tuhoutumista; on siis varottava vahingoittamasta pesää, aiheuttamasta pesän hylkäämistä tai paljastamasta sitä pedoille.

Pesällä ei saa käydä tarpeettomasti. Käyntien tulee olla mahdollisimman nopeita. Muistiinpanovälineet on otettava esiin jo ennen pesälle tuloa eikä vasta pesän äärellä. Näin voidaan lyhentää häiriöaikaa. Pesien etsinnän tulisi pitkälti perustua emojen normaalin käyttäytymisen havainnointiin sopivasta piilosta. Summittaista etsintää, jonka aikana emot varoittelevat äänekkäästi, tulisi käyttää mahdollisimman vähän. Kokemus nopeuttaa pesien löytämistä.

Paitsi pesää myöskään pesän lähikasvillisuutta ei saa vahingoittaa. Suojaavaa kasvillisuutta on taivuttava varoen, että se ei taitu. Jos pesä on kasvillisuuden varassa, pesä ei saa menettää tukeaan eikä sitä saa voimakkaasti heiluttaa kasveja liikuttamalla. Pesä ei saa käyntien jäljiltä olla entistä paremmin näkyvissä eikä sinne saa tallautua polkua. Pesällä ei saisi käydä siten, että sinne johtaa umpipäätteinen näkyvä polku tai hajujälki. Pesä tarkistetaan mieluummin ohi kulkien mahdollisimman etäältä, ja ehkä lähistölle harhauttavia umpipäätteisiä jälkiä tehden. Pesää ei tule etsiä tai tarkastaa, jos lähistöllä on toimiasi tarkkaileva varislintu tai muu mahdollinen pesätuholainen.

Kun pesän paikka jo tunnetaan, on sitä myöhempien tarkastuskäyntien yhteydessä lähestyttävä siten, että emoja ei pahoin säikytellä. Lähestyttäessä on hyvä aiheuttaa sen verran ääntä, että lintu on hyvässä ajoin tietoinen tarkastajan saapumisesta. Tämä

käy esim. lauleskelemalla, kuivia oksia taittelemalla tai pesäpöntön pohjaa kopauttamalla. Jos pesää tarkastettaessa emo ei ole paikalla, tarkastajan on pidettävä huolta siitä, että lähestyvä lintu voi havaita hänet jo matkan päästä. Jos lintu havaitsee ihmisen vasta yrittäessään pesälle, se voi säikähtää voimakkaasti ja hylkäämisvaara on lähellä.

Pesää lähestyttäessä on hyvä pyrkiä hyvissä ajoin pääsemään selvyteen siitä, onko emo pesässä. Jos lintu tuntuu olevan hyvin haluton jättämään pesää, saattaa se olla munimassa tai poikaset ovat juuri kuoriutumassa, eikä sitä silloin tulisi häiritä. Emo voi olla haluton lähtemään pesästä myös siksi, että se silloin paljastaisi pesänsä. Jos sille kääntää hetkeksi selkensä, se saattaa käyttää tätä hyväksi livah-takseen huomaamatta pois.

Muutamit lajit (esim. uikut ja tiaiset) peittävät munansa lähtiessään pesästä omia aikojaan. Jos näiden emo lähtee tarkastuksen yhteydessä pesästä niin, ettei se ehdi peittää munia, tulisi tarkastajan tehdä se.

Yleensä linnunpoikaset ovat herkkiä lähtemään pesästä normaalia varhemmin viimeisinä pesäpäivinä. Tällä on merkitystä vihollisen uhatessa pesää, sillä ainakin joku poikasista voi näin selvitä. Maastossa tällaiset poikaset ovat kuitenkin avuttomia ja niiden tuhoutumisriski on suurempi kuin pesässä. Pesä, jossa poikaset ovat isoja, tulee tarkastaa sen verran kaukaa, että poikaset eivät pakene. Silloin ei esim. voi enää kiivetä puussa olevalle pesälle, jos pesäpuu kiipeämisen takia heiluu ja tärisee. Lajeja, joiden poikaset voivat lähteä yllättävän pieninä, ovat esim. kaikki kertut, rautiainen, laulurastas, mustarastas, pikkulepinkäinen ja hemppo.

Lintujen turvallisuus on tärkeämpää kuin mahdollisimman täydellisten tietojen keruu!

Palauta pesäkortit ja havainnoijalomake Eläinmuseolle elokuun loppuun mennessä!